

Motion till riksdagen 2005/06:A311

av Ulf Holm m.fl. (mp)

Mansrollen

Motionen delad mellan flera utskott

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om vikten av att arbeta mot den schabloniserade bilden av mannen.
2. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om målet att människor skall befrias från könsrollerna och de beteenden och förväntningar som därmed påtvingas.
3. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om vikten att motarbeta homofobi.
4. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om en FN-konferens om mansrollen.¹
5. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om åtgärder för att stimulera och aktivera män inom jämställdhetsarbetet.
6. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om utvärdering av sexköpslagen.²
7. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om särskilda insatser för att få män att ta avstånd från prostitution.²
8. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att pornografi måste problematiseras även ur ett könsperspektiv.
9. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om en långsiktig och omfattande informationskampanj gällande de stereotypa föreställningarna kring föräldraskapet.³
10. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om att låta utreda Försäkringskassans kampanjer m.m. angående föräldraförsäkringen.³
11. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om forskning om mansrollen.

Fel! Okänt namn på

12. Riksdagen tillkännager för regeringen som sin mening vad som i motionen anføres om behovet av att män uppmuntras att bryta mot den köns-segregerade utbildnings- och arbetsmarknaden.

¹ Yrkande 4 hänvisat till UU.

² Yrkandena 6 och 7 hänvisade till JuU.

³ Yrkandena 9 och 10 hänvisade till SfU.

Inledning

Miljöpartiet de gröna anser att det är viktigt att all jämställdhetspolitik bygger på kunskapen om den rådande könsmaktsordningen. Könsmaktsordningen och den mest användbara definitionen av feminism, är att *feminism är insikten om att patriarkatet är den rådande könsmaktsordningen, samt en vilja att förändra detta*. I den bemärkelsen har Miljöpartiet alltid varit en del av den feministiska rörelsen.

Könsmaktsordningen är en maktordning som utgår från mannen som norm. Samhället är organiserat utifrån föreställningen om att den medborgare som världen ska anpassas efter först och främst är man, men också heterosexuell, vit och medelålders. Sanningen är förstås att denna grupp utgör en ganska liten del av befolkningen och att majoriteten av befolkningen därigenom definieras som avvikande, och i och med det, på olika sätt tvingas arbeta mot strukturer som missgynnar den. Denna orättvisa är ett allvarligt demokratiskt problem då grundläggande mänskliga rättigheter därmed åsidosätts. Det är dessutom ett slöseri med resurser och positiva krafter.

Mannen en social konstruktion

Socialt konstruerade könsroller är delar av en maktstruktur som gör att individens lika rättigheter förhindras. Alla underställs föreskrivna normer om hur de ska bete sig, också män. Män är inte onda eller förtryckande av naturen. Män är inte heller aggressiva, våldsamma eller mindre känsliga av naturen. Dessa egenskaper är inte några naturligt inneboende egenskaper hos någon man. Förklaringen till manliga handlings- och beteendemönster måste i stället sökas i det sociala systemet kring pojkar och män. Därför är det av största vikt att männens roll undersöks, analyseras och förändras. Under senare år har flera seminarier och konferenser hållits på ämnet mansrollen, vilket är mycket positivt. Miljöpartiet vill att dessa kontinuerligt ska fortsätta och att en ständig diskussion bedrivs inom detta område.

Schablonbilden av mansrollen

Manlighet kan beskrivas som ett paket av sociala normer, tanke- och beteendemönster som varje pojke och man konfronteras med. Normerna anger hur en man ska vara för att betraktas som manlig och därmed som en bra och accepterad man. Normerna är än idag starkt färgade av en traditionell manlighet, det vill säga manlighetsideal som delvis är konstruerade i en annan tidsperiod och med mycket liten anknytning till pojkar och mäns inneboende egenskaper som människor.

Den kraft som gör att män håller sig inom manlighetens ramar är rädslan, rädslan för att bli sedd som bög, kärring eller mes, att inte vara normal och

Fel! Okänt namn på

därmed hamna utanför. En av de viktigaste uppgifterna, så som Miljöpartiet ser det, är behovet av att stoppa de destruktiva mönster kring ett våldsbeteende som vissa män uppvisar.

Den schabloniserade bilden som möter många pojkar är ibland öppna, ibland dolda förväntningar som att pojkar ska vara vilda, tuffa, okänsliga, inte gråta, inte söka närhet och tröst, inte erkänna smärta eller svaghet, inte ta hjälp. Förväntningar att killar och män ska bestämma och konkurrera är många gånger förvirrande för pojkarna. Pojkar definieras utifrån det som flickor och mamma *inte* är.

Det förs diskussioner kring flickors och kvinnors snäva roll, men pojkars och mäns roll är minst lika snäv och tyngande som den för flickor. Det är kanske till och med så att pojkars fack är ännu mindre och mera låst. Vi menar att målet måste vara att människor ska befrias från könsrollerna och de beteenden och förväntningar som lurar i deras släptåg.

Homofobi

Det finns många sätt att upprätthålla ett normativt förtryck. Homofobi är ett fenomen som eldar på och bevakar den heterosexuella manliga respektive kvinnliga normen. Den värnar stereotypa uttryck inom respektive könsroll och fördömer det som ligger utanför. När det gäller mansrollen så är homofobin ett av de starkaste uttrycken för att upprätthålla den manliga normen, då den försvarar ytterligare för män som vill ge uttryck för en identitet som inte rymms inom denna. Motsvarande problematik gäller för kvinnor även om uttrycken ser olika ut. Denna homofobi, som riktas mot både kvinnor och män, utgör en stark motkraft till förändring av både mans- och kvinnorollen.

Miljöpartiet anser att homofobi aktivt måste motverkas, som en självklar del i arbetet för grundläggande mänskliga rättigheter och för att frigöra män och pojkar, kvinnor och flickor från det heterosexuella normativa förtrycket. Förskolor, grund- och gymnasieskolor, idrottsrörelsen och andra ungdomsrörelser har ett mycket stort ansvar att lyfta fram och diskutera både de homofobiska tendenser som kan finnas inom den egna verksamheten och den förtryckande tystnaden. Hela samhällsapparaten behöver ta ett aktivt ansvar för att motverka homofobin och därmed hjälpa till att lösgöra mansrollen.

Jämställdhet – också en mansfråga

Det är hög tid för män att mer aktivt diskutera mannens del och ansvar i jämställdhetsarbetet. De flesta kvinnokonferenser – även FN:s senaste stora konferens – slutar med en sorts suck över manssamhällets avarter, mansrollen och männen. Det räcker inte att kvinnor diskuterar jämställdhet och könsroller när mansrollen och dess schabloner inte förändras.

Vi anser att jämställdhetsarbetet måste föras av både kvinnor och män. Under hela jämställdhetens historia har kampen för jämlikhet mellan könen förts nästan uteslutande av kvinnor. Männerna måste, och många män vill också, ta sitt ansvar.

Det har alltför ofta ansetts som naturligt att kvinnor diskuterar och driver frågor om jämställdhet. Mäns deltagande har varit undantag snarare än regel. Ofta är det kvinnor som med kraft reagerar mot det rent fysiskt mest tydliga uttrycket för kvinnoförtryck: våldspornografi, sexhandel och kvinnomiss-handel. Men mäns våld mot kvinnor är inte bara en kvinnofråga, utan även en mansfråga.

FN-konferens

Män liksom kvinnor underställs föreskrivna normer om hur de ska bete sig som man respektive kvinna. Därför är det av största vikt att männens roll undersöks, analyseras och förändras.

Regeringen har lyft fram mäns våld inom FN, bland annat i samband med kvinnokommissionens möte i New York den 8 mars 2004, då rapporten *Ending gender-based violence: A call for global action to involve men* lades fram. Detta arbete är mycket viktigt, och diskussionen om männens ansvar för jämställdheten har nu kommit igång inom FN-systemet.

För att även mannens roll i ett internationellt perspektiv ska belysas och kunna jämföras kräver vi att regeringen offensivt tar initiativ i FN för att hålla en världskonferens – eller i annan form – om mansrollen och dess konsekvenser inom samhällets alla områden.

De tysta männen

Det stora problemet med att aktivt driva jämställdhetspolitiken vidare är alla de tysta männen, de som inte är beredda att resa sig upp och tala för ökad jämställdhet. Visst finns en stor skara manliga politiker som lärt de korrekta uttrycken för jämställdhet. Men de som verkligen menar något med det, eller faktiskt är beredda att ta initiativ, är alltför få.

Samhället präglas idag av den manliga normen. Det är mäns erfarenheter, idéer och perspektiv som styr mycket av det som sker i samhället. Så länge männen visar det relativt låga intresse för jämställdhet som man hittills gjort, kommer kvinnorna att behöva fortsätta slåss i ett politiskt underläge för att få ett jämställt samhälle. Ett jämställt samhälle är ett bättre samhälle för både kvinnor och män. Vi anser att alla människor har ett gemensamt ansvar för att bryta den rådande könsmaktsordningen. Det är en uppgift för såväl män som kvinnor. Miljöpartiet vill som politisk kraft i samhället stimulera män att ta ansvar och aktivt engagera sig i detta stora och viktiga förändringsarbete. En förändring blir möjlig när män och kvinnor ser de strukturer och normer som

Fel! Okänt namn på

styr samhället. Ju fler män som aktivt engagerar sig, desto mindre blir motståndet. Därför anser Miljöpartiet att det är viktigt att män på alla nivåer involveras i jämställdhetsarbetet och vill att regeringen ska stimulera en sådan utveckling.

Mäns våld

Mäns våld är ett världsomspännande problem. Det förekommer såväl i krig som på sportfälten, på gatan, i våra skolor och i våra hem. Mäns våld ger upphov till stort lidande både i det nära livet och i ett globalt perspektiv.

Mäns våld mot kvinnor är ett enormt problem och i Sverige drabbas oerhört många kvinnor. Mäns våld drabbar även barn, indirekt eller direkt. Det gäller såväl det våld som barn drabbas av i krig som det våld som utövas i hemmet. Att stoppa detta våld är prioriterat både internationellt och nationellt. Mäns våld är också ett problem för män. Pojkar och män är redan från barn-
domen utsatta för våld, som offer eller som vittnen och genom att de i vissa situationer förväntas använda våld. Miljöpartiet anser att det är viktigt att inte enbart tala om våldet i generella termer, utan att en könsanalys måste läggas på våldet. Det går inte att smita från det faktum att det främst är mäns våld på alla nivåer som är problemet. Miljöpartiet anser att forskning om dessa problem och utvecklande av strategier för att komma till rätta med dessa måste ges mycket hög prioritet.

Att skapa möjligheter för män att få tillfälle att diskutera sina attityder och funderingar är ett steg i rätt riktning anser Miljöpartiet. Därför vill vi stödja och utveckla professionella mottagningar för män. Vi anser att uppbyggnaden av dessa bör ske i hela landet, och kommuner och landsting uppmuntras till detta. Detta utvecklas ytterligare i Miljöpartiets partimotion om Våld i nära relationer Ju422.

Mäns köp av sexuella tjänster

Prostitution

I Sverige är det förbjudet att köpa sex. Den så kallade sexköpslagen trädde i kraft den 1 januari 1999, och syftet med lagen var att klargöra att prostitution är en form av sexualiserat våld som män utsätter kvinnor för och att det därför måste bekämpas. Fokus är därmed satt på köparen. Miljöpartiet står bakom denna kriminalisering av köparen. Omdömena om lagen har varit både positiva och negativa. Vissa menar att den får negativa konsekvenser framför allt för den prostituerade, då prostitutionen gått under jorden med allt hårdare villkor som följd. Verksamheten bedrivs i stor utsträckning via Internet idag, i stället för som tidigare öppet på gatan, då det var lättare för samhället att nå

inblandade i verksamheten. Samtidigt finns tecken på att efterfrågan har minskat sedan lagen infördes. Sex år har nu gått sedan lagen infördes, och vi anser att det är dags att regeringen ser till att en utvärdering av vilka konsekvenser lagen fått genomförs. Det är viktigt att vi snarast får reda på om det finns fog för den kritik som riktats mot lagen om att situationen för de prostituerade förvärrats.

Män bör i högre grad involveras i kampen mot prostitution och slaveri, och särskilda insatser bör göras för att få män att på bred front ta avstånd från denna maktutövning.

Pornografi

Heterosexuell pornografi ger ofta en bild av manligheten som de flesta inte känner igen sig i, där mannen är tydligt överordnad kvinnan och ska tillfredsställas av henne. Kvinnans roll präglas ofta av underkastelse. Utbudet av pornografi har ökat kraftigt i takt med teknologins utveckling. Idag finns både video, DVD och dator med Internet-uppkoppling i var mans hem. Undersökningar har visat att antalet som besöker pornografiska hemsidor på Internet i Sverige ökat från 395 000 i januari 2002 till 820 000 i oktober 2003¹. Majoriteten av dessa är män. Pornografin måste problematiseras och man bör göra detta ur ett könsmaktsperspektiv för att synliggöra de normer som pornografin ger ett uttryck för. Unga pojkar och män måste ges verktyg för att kunna förhålla sig kritiskt, så att inte kontakten med pornografin tillåts bli en skola i sexualitet. Det kan leda till en problematisk och felaktig uppfattning om hur sexuella relationer med andra bör vara. Vi gröna anser att det är dags att på allvar börja diskutera den positiva sexualiteten och i den diskussionen även ta avstånd från sådan pornografi som tydligt ger skeva uppfattningar om hur en mans sexualitet ska yttra sig.

Pappor blir också föräldrar

Pappor idag tar ett betydligt större ansvar för sina barn än vad tidigare generationer har gjort och de är därmed mer delaktiga i sina barns liv och vardag än någonsin.

Vi ser det som nödvändigt att männen stimuleras till ett aktivt föräldraskap samt att skapa förutsättningar för att pappor ska bli lika mycket föräldrar från början som mammor är. I föräldraförsäkringsutredningen skriver man att blivande mammor har ett kunskapsförsprång gentemot de blivande papporna kring föräldraskap och föräldraförsäkringen; ofta får mannen sin information via kvinnan. Detta skapar i sin tur en obalans inför föräldraskapet och ansvarsfördelningen.

¹ Månsson och Söderlind, *Sexindustrin på nätet*. 2004.

Fel! Okänt namn på

Idag finns föreställningar om att pappans roll främst är att stötta och hjälpa mamman under den första tiden, inte att bygga sin egen nära relation med det lilla barnet. Trots att vi har en av de bäst utbyggda föräldraförsäkringarna som dessutom är både flexibel och går att använda av båda föräldrarna, så är det kvinnorna som tar ut den största delen. En förlängning och tredelning av föräldraförsäkringen, var och en av föräldrarna har minst en tredjedel, kan vara ett sätt att stimulera män att ta ansvar för sitt föräldraskap. I detta sammanhang spelar arbetsgivarna en viktig roll. En annan föreställning är att möjligheten att vara pappaledig framställs som en valmöjlighet, en rättighet för papporna som man kan avstå ifrån men också förhandla bort och överlåta på mamman. Bilden ges att män kan avstå från sin rätt att utöva ett aktivt faderskap. För mammor erbjuds inga valmöjligheter – antingen är hon mamma eller inte. Papparollen är, enligt vissa bilder, betydligt friare och lättare att axla än mammarollen. ”Det som gör en man till en tillräckligt bra pappa är inte detsamma som det som gör en kvinna till en tillräckligt bra mamma”, skriver Föräldraförsäkringsutredningen. Föreställningar kring könet är synnerligen närvarande i föräldraskapet och även i uttaget av föräldraledighet.

För att hjälpa papporna att bli en av två likvärdiga föräldrar behöver attityder och beteenden förändras kring föreställningen om kön. Miljöpartister är medvetna om att detta är ett nog så stort och långsiktigt projekt men vi tror att det är nödvändigt dels för barnens skull, dels för familjernas skull att pappor blir föräldrar på samma villkor som mammor.

Till exempel bör Försäkringskassan, mödravården och barnavårdscentralerna ha ett föräldraperspektiv som inkluderar båda föräldrarna och arbeta sig bort från att mamman betraktas som förstahandsförälder. Det behövs också diskussioner kring barnets behov av båda sina föräldrar från första stund, inte att den andre föräldern kommer in senare och att barnet enbart kan/behöver knyta an till mamman under den första tiden. Släpp in papporna i barnets liv från början!

För att råda bot bland annat på dessa stereotypa föreställningar kring föräldraskapet menar Miljöpartiet att Sverige behöver en långsiktig och omfattande informationskampanj.

Vi är medvetna om att Försäkringskassan har haft flera kampanjer och brevutskick för att främja pappornas uttag av föräldraförsäkringen med skiftande resultat. Föräldraförsäkringsutredningen pekar dock på att det saknas utvärderingar av kampanjerna och därmed försvinner viktig kunskap om vilka metoder med mera som fungerat och vilka som inte har fungerat. Regeringen bör ta initiativ till att en sådan utvärdering genomförs.

Forskning

Det har skrivits mycket om män, från den allra första början och sedan det första skrivna ordet. Men att problematisera kring mannen som könsvarelse är tämligen nytt, och det var först i slutet på 1980-talet som mansforskningen

började etableras. Främst har forskningen fokuserat kring faderskapet. Mäns våld mot andra män är idag ett stort problem, men det är framför allt mäns våld mot kvinnor som det forskas om. Vi menar att det behövs forskning om båda dessa problemområden. Det behöver också problematiseras kring vad som händer när mannen blir marginaliserad, arbetslös och kanske bostadslös och vad som händer vid skilsmässor och i relationerna till barnen? Det är också viktigt att se hur män skapar maskulinitet i förhållande till andra män, mäns nära relationer med varandra och med sin ursprungsfamilj.

Sverige behöver tillgång till forskning och kunskap för män som möter män, dels i behandlingssituationer inom kriminalvården, dels inom frivilligorganisationerna, bland annat mansmottagningar. Det behövs också information för att bedriva metodutveckling kring kommunikation och förebyggande arbete med män. Metoder behöver utvecklas och spridas som gör att våldsamma män som söker hjälp i vården, på mansmottagningar, kriscentrum med mera av andra orsaker än våld lättare fångas upp och motiveras för behandling.

Könssegregerad arbetsmarknad

Sverige har en av de mest könssegregerade arbetsmarknaderna. Män arbetar i stor utsträckning inom det privata näringslivet och kvinnor inom offentlig sektor med vård och omsorg. Framgångsrika satsningar har gjorts för att bryta denna könssegregering. Det är dock främst så att kvinnor tagit sig in på de traditionella manliga arbetsplatserna, inte tvärtom. Fortfarande är det ovanligt att män arbetar inom traditionellt kvinnodominerade yrkesområden, som barn- och äldreomsorg. Vi har ännu inte sett ett genombrott av män som söker sig till den traditionellt kvinnodominerade arbetsmarknaden. Tidigare har resurser satsats på att få flickor att välja könsöverskridande utbildningar och yrken. Det har lyckats till viss del men nu är det hög tid att också pojkarna motiveras att söka sig över könsgränserna vad det gäller yrkesval. Miljöpartiet anser att arbetet med att bryta denna könssegregation måste börja redan i grundskolan och att man aktivt uppmärksammar detta i den SYO-verksamhet som bedrivs på våra skolor. Medvetenheten om detta ska präglade såväl SYO-verksamhet som verksamhet på gymnasium, högskolor och på arbetsförmedlingarna. Vi tror även att det kan komma att behövas större nationella satsningar för att uppmuntra pojkar och män att söka sig vidare utanför den mansdominerade utbildnings- och arbetsmarknaden.

Fel! Okänt namn på

Stockholm den 4 oktober 2005

Ulf Holm (mp)

Barbro Feltzing (mp)

Mona Jönsson (mp)

Mikaela Valtersson (mp)

Ingegerd Saarinen (mp)

Gustav Fridolin (mp)

Mikael Johansson (mp)

Lars Ångström (mp)

Lotta Hedström (mp)